

Դ Ա Լ Ա Ր Կ Ե Ա Ն Ք

(ՎՈՐՈՆՈՓԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՅՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ)

Վ Ե Ր Զ Ա Ք Ա Ն

Այսօր կ'աւարտի մեր յօդուածաշարքը:

Դեռ բազմաթիւ ուրիշ փորձեր ալ կան, ամէն գիտուն տարբեր ճամբայ կը ջատագովէ. ոմանք քիչ շատ կը թարմացնեն մարդկային ծիւրած կազմուածքը: Իսկ, միւս կողմէ, քաղաքակրթութիւնը աւելի կատաղութեամբ կը ծերացնէ մարդիկը:

Եւ սակայն գնահատելի է կատարուած փորձերուն արդիւնքը: Ճիշտ է, որ գիտունները հիմա անմահութիւն չեն խոստանար, հիմա չեն յաւակնիր կեանքը երկարել որոշ սահմանէ մը աւելի: Սակայն անոնք կը կարծեն թէ կարելի է ապահովել դալար կեանք մը, այսինքն՝ կեանք մը երիտասարդ, առողջ և գեղեցիկ: Մասնաւորապէս նոր վիրաբուժութիւնը կարգ մը նուաճումներ կատարած է այս ճամբուն վրայ:

Այդ նոր վիրաբուժութեան ներկայացուցիչներէն է Վորոնոֆ, որ իր պատուաւոտի փորձերը կը կիրարկէ ոչ միայն ամորձիքի վրայ, այլ նաև ուրիշ գործարաններու վրայ:

Վորոնոֆ կ'ըսէ թէ, դիագնոստիկան համաձայն, մահերուն մեծամասնութիւնը արդիւնք է մեքենական ներքին խանգարումներու և արկածներու: Այսինքն, մարդիկ կը մեռնին ոչ թէ անոր համար, որ մաշած ու տկարացած են իրենց բոլոր գործարանները, այլ որովհետև ծանր պատճառ մը ապաննած է, ողջ ողջ Թաղելով միւս գործարանները: Այսպէս, երբ մարդ մը կը մեռնի (ըսենք՝ արկածի մը հետեւանքով), զանազան գործարաններ տակաւին ողջ ու երիտասարդ են անոր դիակին վրայ: Օրինակ, մորթը կը պահէ իր կենդանութիւնը մահուանէ յետոյ՝ երկար ատեն, նոյնիսկ տեսնուած է որ, դիակին վրայ, մօրուքը և մազերը երկնցած են մեռելին: Ոսկորները կը մեռնին մահուանէ 18 ժամ յետոյ: Եթէ մահէն անմիջապէս յետոյ հանենք ոսկորները և պահենք, դեռ երկար ատեն կը դիմանան անոնք: Եթէ սնուցանուին, ա'լ աւելի երկար: Ամբրիկացի բժիշկ մը, տոքթ. Քարէլ, մեռելի մը վրայէն առնելով գործարանական բջիշներ, զանոնք կը սնուցանէ դեռ, մինչդեռ դիակը թաղուած ու կազմալուծուած է հողին տակ:

Արդ, ինչու մեռելներուն ողջ ու երիտասարդ գործարանները չհանել, պատուաւոտելու համար ծիւրած ու ծերացած մարմինները: Երբեք հակամարդկային չէ այս հարցումը. չէ՞ որ բժիշկները, անհրաժեշտ պարագաներու մէջ, կ'առնեն առողջ մարդոց արիւնը և կու-

տան հիւանդներուն Արիւնն ալ գործարան մըն է։ Եւ գործարաններու այս փոխառութիւնը ամէնէն մարդկային գործն է, մանաւանդ երբ փոխ կ'առնուին մեռելներէն, որոնք պէտք չունին և ողջ ողջ պիտի թաղեն իրենց հետ։

Եւ Վորոնոֆ կոչ կ'ուզէր, որ մեծ քաղաքներու մէջ բացուին հիւանդանոցներ, այնտեղ փոխադրելու համար մեռելները, որոնց վրայէն պիտի փրցուին երիտասարդ և զիմացկուն գործարանները, պատուաստելու և գեղեցկացնելու նպատակով ողջները։

Կայ նաև ուրիշ եղանակ մը պատուաստի։ Օրինակ, ունինք Վիրաւոր մը, որուն ձեռքը կտորած է և ոսկորը այլևս անդամանելի։ Անհրաժեշտ է ոսկոր մը դնել տեղը։ Ուրկէ՞ գտնել։ Դիտէք, որ մեր արունքը կը բաղկանայ երկու ոսկորներէ, մէկը հաստ և միւսը բարակ։ Ժամանակին, երբ ծառերը կը մագլցէին մարդիկ, պէտք ունէին այդ ոսկորին։ Մարդիկ մոռցած են հիմա այդ կեանքը, և ոսկորն ալ կորսնցուցած է օգտակարութիւնը։ Այսօր, զրկուելով այս բարակ ոսկորէն, ոչինչ կը կորսնցնենք։ Ուրեմն, կարելի է վիրաւորի մը արունքին այդ բարակ ոսկորը հանել և տեղաւորել բազուկին կտորած ոսկորին տեղը։

Գեղեցկագիտական վիրաբուժութիւնը հիմնուած է պատուաստի եղանակին վրայ։ Շատեր, շնորհիւ այդ պատուաստներուն, դտած են իրենց կորսնցուցած մարմնական գեղեցկութիւնը, առանց որուն թեւեւ աւելորդ նկատէին երկար ապրիլ։ Այսպէս, մարդ մը, որուն կզակը պատերազմի ընթացքին ռումբը փրցուցած նետած էր, ուրիշ բնական կզակ մը ունի և կ'ապրի երջանիկ։ Վիրաբույժները անոր արունքէն հանեցին ոսկորը, ծնօտի ձեւ տուին, գլխուն մորթէն ալ ժապաւէն մը առին, և դարմանեցին վիրաւորին ահաւոր զէմքը։ Այժմ փառաւոր մօրուք մը ունի իր կզակին վրայ, որովհետեւ մորթը առնուած էր գլուխին վրայէն։

Վիրաբուժական այս եղանակներով կը դարմանուին հիմա բոլոր ծուռ քիթերը, երեսի ուղիները, նոյնիսկ կարելի է աչքերուն տալ փափաքուած գոյնը։ Բազմաթիւ կիներ վիրաբույժներուն կը դիմեն և դարմանել կուտան իրենց աչքերուն տակ բացուած արցունքի տգեղ ակօսը։ Արդի վիրաբուժութիւնը կրնայ ծիծերուն տալ կուտական դիրք մը, պինդ և ամուր։ Վերջապէս, արդի վիրաբուժութիւնը, շնորհիւ պատուաստումին, կրնայ երկկամ մը դնել թոքախտաւոր երիկամին տեղ, ձուարան մը դնել ամուլ ձուարանի մը տեղ։ Տօքթ. Մորրիս, 1895ին, փոխ առնուած ձուարան մը կարեց ամուլ կնոջ մը վրայ, և կինը, պատուաստէն յետոյ, աշխարհ բերաւ աղջիկ մը, չափազանց բնական պայմաններու մէջ։

Ահա այս է դալար կեանքը, արդիւնք այն փորձերուն, որոնք եթէ դեռ չեն կրնար տալ երկար կեանք, գոնէ անոր կուտան դալարութիւն մը, շնորհիւ սեռական գեղձերու ուժին, շնորհիւ վիրաբուժական զանազան պատուաստներու:

Յիշենք այս առթիւ, որ սեռային գեղձերու պատուաստը իր օգուտը ունի նաեւ ճարտարարուեստական տեսակէտէն: Այսպէս, Վոբնոֆ ոչխարները սեռային գեղձերու պատուաստուածով մը թարմացնելէ յետոյ, տեսած է որ առատ բուրդ կուտան: Այնպէս որ վաճառականական հեռանկարներ ևս կը ներկայացնէ պատուաստը:

Ափսո՛ս, որ սո՛ւղ են բոլոր այս պատուաստները, սեռային թէ գործարանային:

(Վերջ)

ԲԺ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԲԱՂՆԻՔԻ ՏՆՄՆԱԲԱՆԵԱՅ

1. Զուրը ներսէն, ջուրը դուրսէն, ջուրը ամէն կողմէ, — ահա՛ արդիական բժշկութեան յորդորը գրեթէ բոլորիս:

2. «Մաքրութիւն՝ արքայութիւն» կ'ըսէր մեծ մամիկաւ Բայց ամէն բանին չափը դղումի համ կուտայ: Շարաթը երկու անգամ լման բաղնիք բաւական է:

3. Ամէն առաւօտ պաղ ջուրով սրսկումներ (տուշ) կամ օծումներ օգտակար են:

4. Յոգնած մարդ մը պաղ ջուրով լուացուելու չէ:

5. Պաղ ջուրով լուացուելէ վերջ լաւ մը չտաքցող անհատներ լաւ է որ պաղ ջուրէ զգուշանան:

6. Դաղջ ջուրով բաղնիքը ջիղերը կը հանգստացնէ և՛ քնարեր և՛:

7. Տաք բաղնիքէն չելած՝ մարմինը հեղձեռտէ պաղեցնելու է դաղջ կամ պաղ ջուրով, եթէ նպատակդ քրտնիլ չէ բաղնիքէն վերջ:

8. Նիհար երախաները երկու օրը անգամ մը լոգցնել կը բաւէ:

9. Ծերերը երկար առեն տաք ջուրի մէջ մնալու չեն:

10. Շարաթը երկու անգամէն աւելի օճառ գործածել շնատակար է: Օճառը մորթին իւղը կ'առնէ չորցնելով զայն:

11. Ամէն օր մի քանի անգամ երեսներն օճառով լուացող մեր թուխ քուրիկները (ճերմկելու համար) շուտով կը քաւեն իրենց մեղքը աւելի սեւնալով և ազնալով: Մի մոռնաք: «Ուեր խրատն ինչ ընէ, սեւը սապօնն ինչ ընէ» առածը:

12. Կալաքարային օճառներ կ'այրեն մորթը, երբ յաճախ գործածուին: Հայ տուներուն մէջ գործածուած սովորական ճերմակ օճառը բաւական լաւ է:

13. Փոխն ի փոխ, տաք և պաղ բաղնիքներ ջիղերը կը զօրացնեն:

14. Կուշտ փորով բաղնիք առնելու չէ: Որովհետեւ արեան արտախոտժուժը ստամոքսին գործը կը դժուարացնէ:

15. Բաղնիքէն ժամ մը վերջ ուտելու է:

ԲԺ. Վ. ԱՅԷԼԵԱՆ